

Utenriksdepartementet
NOU2012-2@mfa.no
(kun per e-post)

e-post av
Deres ref: 31.1.2012
Vår ref: 2012/24146
Dato: 08.05.2012
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

INNSPILL FRA MATTILSYNET PÅ HØRING AV NOU 2012-2

Vi viser til høring av NOU 2012-2, Utenfor og innenfor, Norges avtaler med EU sendt per e-post 31. januar 2012. Mattilsynet er en stor og viktig aktør i arbeidet med oppfølging av EØS-avtalen på mat og veterinære saker, og vi er svært glad for denne anledning til å gi tilbakemelding på utredningen.

Utredningen er både interessant og spennende lesning og belyser en viktig utvikling i Norges forhold til EU. Mat- og veterinærsaker er omtalt særskilt i kapittel 21 Mat, landbruk og fisk. Dette kapittelet representerer fagområder som er både "utenfor og innenfor". Matproduksjon fra jord, fjord til bord, dyrevelferd osv. er harmonisert med EU samtidig som landbruks- og fiskeripolitikk bevisst er holdt utenfor EØS-avtalen. Det tette forholdet mellom regler som angår matproduksjon og dyrevelferd på den ene siden og landbruk- og fiskeripolitikk på den andre siden, representerer i noen tilfelle en utfordring.

I utredningen er regelverket som Mattilsynet er ansvarlig for omtalt som mat- og veterinær området. I dette innspillet, der vi omtaler våre erfaringer generelt, forenkler vi begrepet til matområdet, og med det mener vi regelverket som angår næringsmidler, dyr, planter og kosmetikk, som er alle omfattet av Mattilsynets forvaltningsområde.

Matforvaltningen fra jord og fjord til bord, med unntak av plantehelseområdet, er harmonisert med EU gjennom EØS-avtalen. Matområdet er et forvaltningsområde med mye detaljert regelverk, og, slik det er omtalt i utredningen, representerer i volum det desidert største regelverksutviklingsarbeid innenfor EØS-avtalen. Mattilsynet er dermed en forvaltningsaktør med mye praktisk erfaring i både hvordan en kan sikre god norsk deltakelse i utviklingsstadiet, og godt norsk oppfølging av EØS-regelverket i ettertid. Vi har samtidig mye erfaring med de særskilte utfordringene som EØS-avtalens konsekvenser representerer for forvaltningen og for våre brukere.

Vi kan også nevne at utvidelsen av avtalen med et betydelig antall rettsakter, som utvalget påpeker har skjedd fra 1994 til 2012, også gjelder for matområdet. Det skjer hele tiden små utvidelser i forpliktelser som retter seg mot myndighetene. De enkelte nye forpliktelsene er ofte ikke store nok i seg selv til å bli omtalt i forbindelse med innlemmelse i EØS-avtalen, men i sum over år kan dette representere en betydelig økning i pålagte arbeidsoppgaver for forvaltningen.

Vi ønsker å fremheve noen av de generelle gjennomgående utfordringer som vi møter i vårt daglige virke, og enkelte tiltak i forhold til dette. Samtidig vil vi også fremheve de positive sidene som følger av det faglige og vitenskapelige samarbeidet som følger av EØS-avtalen. Vårt mål er å bidra til at det blir enklest mulig for våre brukere å få tilgang til og forstå det regelverket som utvikles, og sikre at norske aktører og norsk forvaltning og politikere får mest mulig tilgang til å påvirke utviklingen på et tidlig stadium.

Noen av de viktige temaene som vi vil sette fokus på er

- de positive trekkene med faglig og vitenskapelig samarbeid i EØS
- effektivisering av rutiner for å sikre i enda større grad tidlig involvering og bruk av ressurser på de viktigste oppgavene
- forslag til tiltak for å tilgjengeliggjøre EU-forordninger som er implementert i norsk rett for brukere
- utfordringene med større forsinkelser mellom vedtatt EU-rett og gjeldende EØS-rett
- utfordringen med forsinket eller manglende oversettelse av forordninger som gjennomføres i norsk rett

Vi utdyper innspillene som to vedlegg. I vedlegg 1 har vi utdypet punktene over som generelle kommentarer og vi gir i tillegg spesielle kommentarer til enkelte avsnitt og påstander, særlig i kapittel 21. I vedlegg 2 har vi laget en oversikt over gjennomsnittlig tid det tar fra EØS-relevante rettsaker på matområdet vedtas i EU til de blir innlemmet i EØS-avtalen.

Med hilsen

Harald Gjein
Administrerende direktør

Vedlegg:

- 1) Mattilsynets utdypende kommentarer til NOU 2012 – 2
- 2) Figur – Tidsbruk fra vedtak i EU til vedtak i EØS-komiteen på matområdet

Kopi til:
Landbruks- og matdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Fiskeri- og kystdepartementet
Vitenskapskomiteen for mattrygghet

Generelle kommentarer

Vi kan innledningsvis nevne at kosmetikk kun er nevnt i forbifarten i utredningen, som en del av helse og velferdskapittelet. Det er Mattilsynet som forvalter dette området i Norge. Dette er også et EØS-harmonisert forvaltningsområde med mye aktivitet. Når vi omtaler matområdet i dette innspillet er kosmetikk implisitt tatt med, fordi det både i struktur og omfang er svært lik de øvrige EØS-harmoniserte områder vi forvalter. Vi kan nevne at vi har en egen kosmetikklov (2005) i Norge, som har falt ut av listen over EØS berørte lover som er omtalt i utredningen (vedlegg 2 i utredningen).

Plantehelseområdet er lite omtalt i utredningen, men vi kan nevne at dette området opprinnelig ble holdt utenfor EØS-avtalen. Dette på grunn av at EU var i ferd med å modernisere sitt regelverk omtrent samtidig med at forhandlingene pågikk, og derfor ble det riktig midlertidig å holde dette utenfor. Denne midlertidigheten har aldri opphørt, og for en etat med så stor EØS-portefølje og forpliktelse som resten av matkjeden representerer, blir det i praksis vanskelig å skille EØS-baserte kontrollsystemer fra nasjonale som skal gjelde på en del av vårt område. Vi fører derfor tilsyn og kontroll med plantehelseområdet etter samme prinsipper som for alle våre andre forvaltningsområder, for å sikre en nasjonal helhet og effektivitet i tilsynet fra jord og fjord til bord.

Fagkompetanse

Utredningen omtaler kort at EØS-avtalen på matområdet blant annet bidrar til at medarbeidere i fagforvaltningen bygger opp et godt nettverk innen EØS. EØS-avtalen, WTO-avtalen og andre internasjonale forpliktelser som Norge er bundet av har gitt risikoanalysen en sentral plass i regelverksutviklingen. Regelverket skal bygge på uavhengige vitenskapelige risikovurderinger i alle ledd i matkjeden. Matsektoren er til dels faglig komplisert, med behov for mye spissfaglig kompetanse og rivende utvikling i fagområdene. Deler av industrien som regelverket retter seg mot, er globale aktører som er svært ressurssterke og innovative. Skal forvaltningen kunne følge med på siste nytt, kreves det en god del ressurser. Gjennom EØS-avtalen har Norge adgang til et bredt fagnettverk, som avlaster behovet for at Norge alene må ta stilling til alle de faglige utfordringene som oppstår. Dette oppleves som god prioritering, og vi opplever at der Norge har god og sterk kompetanse, blir vi lyttet til på lik linje som andre EØS-land. Sjømat, fiskehelse og dyrevelferd nevnes særskilt.

Vi har på matområdet, både Mattilsynet og våre tre eierdepartementer, prioritert å bruke ressurser på nasjonale eksperter som jobber i perioder i relevante enheter i EU-kommisjonen. Dette har vi opplevd som svært nyttig ressursbruk, både mens medarbeiderne befinner seg i EU-kommisjonen og senere med de kontaktene og det nettverket som de har opparbeidet. Vi vil anbefale på det sterkeste at slik prioritering videreføres.

Om europeisering av norsk matforvaltning

ESA og FVO (EU sitt inspeksjonsorgan for mat- og veterinærsaker), som har ansvar for revisjon av henholdsvis EFTA-EØS land og EU-land, har i de senere årene utviklet en revisjonsprosess som er blitt overordnet og tverrgående, og de avleverer rapporter som de kaller landprofil ("country profile"). Vi vil bemerke at vi ser at revisjonsrapporter fra ESA på matområdet i Norge og fra FVO i EU har veldig sammenfallende konklusjoner om hva som fungerer, og hvilke utfordringer medlemslandene har i forhold til gjeldende regelverk. Det er etter vårt skjønn et tegn på at EØS-avtalen fungerer i stor grad etter sin hensikt, og at norske utfordringer stort sett er sammenfallende med andre EØS-land sine utfordringer. Samtidig vil vi også understreke at ESA revisjonene er et viktig supplement til våre egne interne etatsrevisjoner, og representerer i seg selv en nyttig ressurs for matforvaltningen.

Om tidlig involvering

Mattilsynet har de senere årene gjort en stor innsats for å komme i inngrep med regelverksutviklingen i EØS på et tidlig tidspunkt, og innhenter synspunkter fra norske aktører i forkant av de tidlige forhandlingene. Vi har dialog med våre eierdepartementer slik at synspunkter og føringer avklares ukentlig i forkant for alle arbeidsgruppemøter i EU der Mattilsynet deltar. Disse rutineene hever bevisstheten hos medarbeidere som deltar i EØS-forhandlinger om deres rolle og mandat og sikrer politisk forankring.

Vi merker oss at næringens representanter på matområdet kommenterer i utredningen at de kunne ønske enda bedre kommunikasjon med Mattilsynet. Vi håper at ytterligere tiltak som vi iverksetter, herunder med oppgradering av Mattilsynets nettsider og systematisk bruk av høringsgrupper som kommuniserer via e-post (e-høringsgrupper), vil kunne bidra til å tilfredsstille dette behovet. Vi har nylig gjennomført en gjennomgang av hvilke e-høringsgrupper som benyttes aktivt i vårt pågående arbeid, og per våren 2012 har vi opprettet e-høringsgrupper for samtlige arbeidsgrupper og komiteer vi deltar på i Brussel. Dette representerer ca. 30 forskjellige e-høringsgrupper.

Vi har også merket oss utvalgets avdekking av manglende kunnskap om EØS-avtalen i den norske befolkningen generelt, og overraskelsen over hvor omfattende avtalen er på matområdet spesielt. Mattilsynet innses at vi har en viktig rolle i å informere bedre om EØS-avtalen på matområdet til allmennheten. Dette er noe vi også håper nye nettsider vil kunne bidra til. Mattilsynet har bygget opp mye spisskompetanse på området og mulig tettere samarbeid med visse relevante høyere utdanningsinstitusjoner i Norge kan også være en vei å gå, men hittil har vi ikke kunnet prioritere ressurser til dette.

Som utvalget påpeker, ser Mattilsynet behov for å effektivisere høringsprosessen. Det er ønskelig å høre forslag til nytt regelverk på et tidspunkt som sikrer et mest mulig reelt inngrep med regelverksutviklingen. Høringen må skje på et tidspunkt hvor det fortsatt er mulig å påvirke resultatet. Her tenker vi at forvaltningslovens rammer for formell høringsprosess (fvl § 37) burde ta høyde for utviklingen i norsk rett som følge av EØS-avtalens rammer. Forvaltningens høringsprosess kunne for eksempel legge opp til en mer trinnvis og strukturert høringsprosess, med en skjønnsmessig vurdering av hvor mange trinn som er nødvendig i det enkelte tilfellet. Kun dersom rettsakten har blitt vesentlig endret må alle trinnene i høringsprosessen gjennomføres. Er rettsaken i stor grad vedtatt slik den ble hørt, bør en kunne akseptere at ikke alle trinnene blir gjennomført. Alternativt kan det gjøre lettelser og lempninger i utredningsinstruksen. Dette handler både om å spare ressurser i en ellers presset forvaltning og næring, men enda viktigere handler det om at høringer ikke oppfattes som skinnprosesser, da mulighetene til å endre rettsakten etter at den er vedtatt i EU så å si ikke tilstede.

Vi ønsker altså en formell og strukturert tidlighøringsprosess, som tilrettelegger for å kunne medvirke til at EU-rettsaktene er i størst mulig grad tilpasses norske forhold.

Om forordninger

Et tema som Mattilsynet vil utdype ytterligere er utfordringen med at EU-retten på vårt område har utviklet seg i løpet av de siste 10 årene. Reguleringen gis oftere som forordninger som skal gjelde som sådan i norsk rett. Dette har vi skjønnet er en utvikling som gjør seg spesielt gjeldende på matområdet. Utfordringen med denne utviklingen for oss i Norge er å få til en regelverksstruktur og et språk som er enkelt å forstå for de som reglene retter seg mot.

I 2009 gjennomførte Mattilsynet en kartlegging av regelverket på matområdet, med tanke på behov for rydding og forenkling. En av hovedkonklusjonene fra kartleggingen var at regelverk som er gitt som henvisning til en forordningstekst, ofte er lite tilgjengelig for brukeren pga. forordningens interne oppbygging og struktur. Brukerne har vanskelig for å forstå hva som gjelder for dem. Mattilsynet har initiert et pilotprosjekt i samarbeid med lovdata der vi skal forsøke å avhjelpe noe av utfordringene med å bruke forordningene direkte i norsk rett. Vi planlegger i samarbeid med lovdata å merke og sortere de enkelte forordningstekstene og kategorisere dem i "forarbeider", "instrukser til myndighetene", "interne prosedyrer i EØS" og "rettsregler som retter seg mot bruker". Vi har kalt dette for "regellesehjelp". Det vil være enkelt for brukeren å velge om de vil se hele eller deler av forordningsteksten i lovdata, sortert etter de kategoriene. Vi mener dette vil

tilgjengeliggjøre forskriftsinholdet overfor brukerne og også være i tråd med norsk rettstradisjon. Det har vært en forutsetning fra Mattilsynets side at denne tjenesten i lovdata skal være tilgjengelig for alle, og ikke som en del av en betalingstjeneste. Arbeidet er igangsatt og de første utkastene som vi har mottatt fra Lovdata ser lovende ut. Vi vil teste ut om dette er til hjelp for våre brukere før vi går videre. Prinsipielt mener vi dette burde tas opp som en fast rutine for hvordan forordningsgjennomføringer fra alle lovområder blir å lese i Lovdata.

Om forenklet prosedyre og om oversettelser generelt

Det finnes på matområdet en særskilt EØS-prosedyre som kalles "forenklet prosedyre". Prosedyren er omtalt i utredningen, men historikken for den er ikke helt klarlagt. Denne prosedyren ble avtalt for å sikre at visse rettsakter som besluttes i EU, blir implementert i EØS samtidig med at de trer i kraft i EU. Hensikten er å sikre at krav til import fra tredjeland eller hastedtak som gis som følge av fare for dyrehelse eller folkehelse, blir sikret i Norge samtidig med EU. Prosedyren ble innført ca. 1,5 år etter at matområdet ble utvidet i 1998 til å omfatte felleskontrollsystemer med EU, herunder felles grensekontroll. Dette skjedde som følge av erfaringer med blant annet en felles grensekontroll som ikke var forenelig i praksis med den innlagte forsinkelsen som den ordinære EØS-prosedyren legger opp til.

Betegnelsen forenklet prosedyre relaterer seg til EØS-innlemmingsprosedyre, og betyr ikke nødvendigvis at alle rettsaktene som er omfattet av prosedyren er like "enkle" å lese og forstå. En spesiell utfordring med forordningene som faller innenfor denne prosedyren, er at de ikke blir inkludert i den ordinære oversettelsesprosedyren i Norge. Dermed ender vi opp med rettskraftige regler som foreligger kun på et annet EØS-språk enn norsk. Dette er en utfordring som Mattilsynet har reist i flere omganger, og som vi må finne en nasjonal løsning på. Vi vil nevne at en midlertidig løsning hvor Mattilsynet selv sikrer en rettidig oversettelse av rettsaktene vil i tillegg til å være en ressursmessig utfordring for Mattilsynet også skape nye utfordringer med kalibrering av språk mellom oversettelser av rettsakter som er foretatt av UD og oversettelser på samme tema og fagområdet som er foretatt av andre aktører. Vi mener det vil være mest effektivt at oversettelse av forordninger som skal implementeres i norsk rett gjøres på ett sted og etter samme prosedyrer.

Utredningen påpeker ellers at oversettelser generelt tar lang tid og er ofte svært forsinket. Dette er noe som Mattilsynet også har erfart. Ofte får Mattilsynets saksbehandlere svært kort frist til å lese igjennom utkast til oversettelser. I visse tilfeller opplever vi at oversettelsene ligger svært nært opp til den danske teksten av rettsakten, noe som kan skape en del forviklinger faglig sett, da det ikke alltid er slik at dansk og norsk uttrykk betyr det samme, tvert i mot i visse tilfeller. Vi erfarer at det tar mye tid og ressurser å få justert oversettelsene til et fagspråk som ikke skaper misforståelser

Om EØS-notater og om EØS-komiteprosedyrer

Som vist i tabell 8.3 i utredningen produserer Mattilsynet nesten 60% av EØS-notatene som ligger i EØS-notatdatabasen. EØS-notatene behandles i tre ulike spesialutvalg; matproduksjon, næringsmidler eller handelsforenklinger. Det betyr at vi har mye erfaring med dette arbeidet og vi sitter som observatør i to av spesialutvalgene. Vi erfarer at det er behov for å differensiere mellom behovet for å skrive EØS-notater. Slik er det ikke i dag. Alle EØS-notatene forholder seg likt, uavhengig av om rettsaktene skal gjennomføres i norsk rett eller f.eks. kun retter seg mot andre EU-land og hvor en fra norsk side bare skal være kjent med (take notice of) rettsakten. Gjennomgangen av notatene i spesialutvalgene er også lik. Vi foreslår at det utvikles en enklere EØS-notatform for rettsakter som ikke skal gjennomføres i norsk rett, og at disse ikke blir behandlet på annen måte i spesialutvalgene enn at de blir tatt notis av, litt tilsvarende slik spesialutvalget forholder seg til forenklet prosedyre-rettsaktene.

Vi vil for øvrig bemerke at det medfører mye jobb i seg selv for forvaltningen å legge informasjon inn i EØS-notatbasen slik den fungerer i dag. Det var med stor glede vi registrerte at det ble igangsatt et revisjonsarbeid med sikte på å forenkle og forbedre basen. Dette arbeidet har stoppet noe opp – slik vi forstår det også på grunn av ressurs spørsmål. Det vil være vesentlig for videre arbeid i denne store basen at arbeidet med forenkling videreføres. Dette handler om effektivitet – men ikke minst også kvalitet på det som legges inn.

Om forsinkelser i EØS-innlemmelse, om e-systemdeltakelse og om gjensidig informasjon

En problemstilling som vi ønsker å belyse som ikke er omtalt i utredningen, er utfordringene med regelverk som er klarert i Norge og ansett som akseptabelt, men som forsinkes i EØS prosessen av forskjellige andre årsaker. Vi har laget en oversikt over tiden det tar fra en EØS-relevant rettsakt er vedtatt i EU til den er innlemmet i EØS. Denne oversikten er synliggjort i en figur i vedlegg 2. Her ser vi at kun 11% av rettsaktene innlemmes innen 6 måneder. Med så integrert forvaltningssystem som vi har med EU på matområdet, skaper slike forsinkelser til tider ulike konkurransevilkår for næringen, dårligere beskyttelse for forbruker i tillegg til administrative utfordringer.

I visse situasjoner, som f.eks. ved innføring av store pakkerevideringer i EU, kan norsk regelverk bli hengende i gammelt EØS-regelverk som hverken norske eller EU brukere klarer å forholde seg til. Et eksempel på dette var ved revidering av hele det såkalte "hygieneregulverket", som innførte i prinsipp rammeregulverk og skjønnsutøvelse og opphevet en urskog av detaljerte bestemmelser om hygiene i matproduksjonsvirksomheter. Norsk regelverk ble hengende igjen i flere år med de detaljerte deskriptive krav som ikke lenger var gjeldende rett i EU. Norske myndigheter klarerte det nye regelverket relativt raskt, men EØS-innlemmelsen ble svært forsinket på grunn av forhold som Norge ikke kunne påvirke i særlig grad. Dette skapte til tider store praktiske utfordringer for næringen og for tilsynet. I slike situasjoner i fremtiden vil vi tilrå at Norge raskere tyr til å ta inn akseptabelt EU regelverk på nasjonalt grunnlag. Vi kan ikke se at dette vil stride mot intensjonene i EØS-avtalen om fri flyt, snarere tvert om.

I noe mindre format kan vi også nevne at visse forsinkelser i EØS-prosessen også skaper utfordringer for avtalt norsk deltakelse i EU sine elektroniske støttesystemer som skal legge til rette for at brukerne enklest mulig kan finne frem i gjeldende rett. Dette er gjerne elektroniske systemer utviklet av EU som gir tilgang til sertifikater eller oversikt over godkjente reststoffverdier. Et eksempel på manglende tilpassing til innhold er når helsesertifikater som skal benyttes ved import og som er tilgjengelige for importører gjennom en database, ikke synliggjør eller tar høyde for norske tilpasninger, f.eks. at Norge har krav på tilleggsdokumentasjon om salmonellatesting. Et eksempel på utfordringen med tilpassing i tid er når nye verdier for rester av plantevernmidler vedtas i EU og legges inn i en fellesdatabase. Databasen blir oppdatert når nye vedtak trer i kraft i EU, men siden det er en innebygget forsinkelse i EØS-avtalen, kan ikke norske aktører benytte databasen direkte. Det er svært kostbart og ressurskrevende for Norge å bygge opp parallelle databaser for å ta høyde for slike konkrete ikke-tilpassede systemer, og ofte bare i korte overgangsperioder. Vi vil gjerne spille inn behovet for å vurdere mulige nye løsninger for å bøte på slike tekniske utfordringer innenfor rammen av dagens EØS-avtale. Muligens burde tidsforsinkede tekniske oppdateringer vurderes som noe som kan tas inn i avtalen gjennom den tidligere omtalte forenklet prosedyre eller en annen hurtigprosedyre. En løsning på tilpassing av helsesertifikatene kan være at det legges inn en mekanisme i EØS-avtalen der EU forplikter seg til å legge inn oppdatert informasjon om Norge etter vedtak i EØS-komiteen.

Vi vil også trekke frem en del av utfordringen med at norsk involvering og status vis-a-vis EU-land ofte er veldig usynlig. Vi føler at det er behov for å finne praktiske løsninger som bedre synliggjør Norges status overfor andre EØS-land, for å sikre at EØS-retten følges av våre handelspartnere slik det er ment å fungere. Dette angår f.eks. norsk status på dyrehelse som krever tilleggskrav ved handel. Vi kan også trekke frem at det er vanskelig å synliggjøre overfor våre handelspartnere i EU det arbeidet som ESA gjør, planene som angår revisjoner i Norge og resultatene av revisjonene. Vi blir gitt full tilgang til FVO sine planer og medlemslandenes resultater, men de får ikke like enkelt tilgang til å høre hvordan Norge ligger an.

Spesielle kommentarer (kapittel 21)

De følgende kommentarene er til spesifikke avsnitt i kapittel 21 som omtaler mat, landbruk og fisk.

21.2.1 Hovedtrekk, 8. avsnitt

Omtale av ESA sin rolle er unøyaktig. Utredningens omtale av ESA sin rolle under matområdet kan tolkes dithen at ESA fører tilsyn i norske virksomheter parallelt med Mattilsynet. ESA sin rolle er å kontrollere om EFTA-EØS landene oppfyller sine forpliktelser innen EØS-avtalen. Når ESA er

på inspeksjon i Norge for å gå igjennom hvordan Mattilsynet oppfyller sine forpliktelser, foretar de også som regel verifikasjonsbesøk hos norske virksomheter. Dette er ikke for å gjennomføre tilsyn hos disse aktørene, men for å sjekke hvordan Mattilsynet følger opp sitt myndighetsansvar overfor disse og fellesskapet. Siste setning i dette avsnittet, som omtaler det nye regelverket om burhøns, har heller ikke direkte sammenheng med ESA sine inspeksjoner, siden dette er regelverk som ikke er blitt gjenstand for en ESA inspeksjon i Norge ennå. Fremstillingen av ESA som et "ekstra" tilsynsorgan overfor norsk næring går igjen i 21.2.4, 13. avsnitt.

21.2.3 Veterinæravtalen fra 1998, 7. avsnitt

Det fremstilles som om utvidelse av EØS-avtalen i 1998 innførte alle kontrollreglene ved handel med dyr. Dette stemmer ikke helt. Såkalt handelsregelverk på det veterinære området ble allerede innført i 1994 ved ikrafttreden av avtalen. De dyrehelsemessige og folkehelsemessige kravene for dyr og dyreprodukter ble innført allerede da. Dette medførte at kontrollen og overvåkingen innenlands i Norge allerede fra 1994 var sterkt styrt gjennom rettsregler gitt innen EØS. Utvidelsen i 1998 innførte et felles grensekontrollsystem og opphevet grensekontrollen mellom Norge og andre EØS-land.

21.2.4 Dagens regulering av matområdet i Norge

1. avsnitt – Vi merker oss at en har operert med at matfeltet representerer nærmere 40 prosent av alle rettsakter vedtatt under EØS-avtalen. Dette tallet går igjen flere ganger i teksten, men i tabellen med oversikt over EØS-notater behandlet i spesialutvalg (tabell 8.3) merker vi oss at det er snakk om nærmere 60% av notatene. Dette er nok et tall som samsvarer bedre med det vi har opplevd og operert med tidligere, også i tidligere rapporter fra Statskonsult.

21.2.5 Rettslige konfliktsaker på matområdet

Det er omtalt to store konfliktsaker, nemlig matsminkedirektivet og barnematdirektivet. Det er også omtalt den ene gangen Norge valgte å ta i bruk sikkerhetsklausulen, under munn- og klovsykeutbruddet i EU i 2001. Disse er omtalt som de eneste stridsspørsmålene mellom Norge og EU på matområdet. Vi vil gjerne påpeke at det har vært mange mindre stridsspørsmål, og for noen av dem har vi også fått gehør og klart å få tilpasset EU-regelverket i tråd med norske ønsker før det har kommet til konflikt. Det er selvfølgelig alltid vanskelig å dokumentere disse positive innslagene i ettertid. Et viktig spørsmål som Norge ikke har vært enig med EU om, og som ikke er omtalt i utredningen, er risikoen ved bruk av fiskemel som fôr til drøvtyggere. Dette er en bestemmelse i det såkalte TSE-regelverket, som Norge i mange år ikke valgte å følge. Bestemmelsen har først nylig blitt implementert i norsk rett etter at ESA varslet at det vil bli innført tiltak mot Norge hvis den ikke tas inn.

Boks 21.1 – EU-direktiv om beriket bur for burhøns

I første avsnitt står Statens landbrukstilsyn omtalt som ansvarlig tilsynsetat for burhøns. Statens landbrukstilsyn var aldri ansvarlig tilsynsetat for burhøns, det var Statens dyrehelsetilsyn. Begge disse etatene ble nedlagt i 2003 for å innlemmes som en del av det nye Mattilsynet. Det er Mattilsynet som er ansvarlig tilsynsetat i dag.

21.2.7 Avsluttende merknader (mat og veterinæravtalen)

Mattilsynet vil ikke kommentere utvalgets konklusjoner, men vi ser noen konklusjoner der vi undres litt over hvordan de er begrunnet i rapporten.

7. avsnitt – utvalgets flertall har merket seg at tross en massiv motstand mot utvidet veterinæravtale i forkant av 1998 fra Den Norske Veterinærforening, så har resultatet av denne avtalen blitt en "formidabel styrking av veterinærprofesjonen", som omtales videre som den viktigste premissgiver for all næringspolitikk innenfor landbruk og oppdrett. Mattilsynet kan ikke se at utvalget har belyst gjennom rapporten denne styrkingen av veterinærprofesjonen, og vil påpeke at matforvaltningen i Norge bemannes av mange profesjoner, ikke bare veterinærer. Det hadde vært interessant å få bedre belyst hva utvalget legger i dette utsagnet.

11. avsnitt – utvalgets mindretall har konkludert rundt ukontrollert kjæledyrtrafikk inn og ut av Norge. Det er vanskelig å se at dette temaet er omtalt ellers i rapporten, og Mattilsynet kan ikke se at koblingen mellom EØS-avtalen og eventuell økt forflytning av kjæledyr er begrunnet i noe som utvalget har belyst. Påstanden virker å henge litt for seg selv. Norge endret sin politikk på dette

området lenge før deler av kjæledyrregelverket ble innlemmet i EØS-avtalen. Allerede i 1994 ble obligatorisk karantene for hund og katt fra flere land i Europa opphevet i Norge gjennom nasjonale regler, men det var først i 2003 at EU vedtok harmoniserte regler om hund og katt, som ble implementert i Norge i 2004.

12. avsnitt – utvalgets mindretall kommer med en påstand som det er vanskelig å se hvordan den er belyst gjennom rapporten. Det vises til stor smittefare for oppdrettsfisk i Norge fordi oppdrettsnæringa innfører smolt i store mengder fra andre land. Det eksemplifiseres i tillegg med en situasjon fra 1970-tallet med utbrudd av en alvorlig sykdom i norsk oppdrett, som en ikke har klart å bli kvitt og som har spredd seg kraftig. Sykdommen som er omtalt er furunkulose.

Norsk oppdrettsnæring innfører ikke smolt i stor skala, norsk oppdrettsnæring er selvforsynt med smolt, og Norge er en netto eksportør av rogn. At furunkulose ble innført på 1970-tallet gjennom import av smolt, har nok medlemmet rett i, at den skapte store utfordringer i en 10-årsperiode til midten av 80-tallet er også en grei kommentar, men forøvrig er denne påstanden vanskelig å tolke i lys av Norges avtaler med EU, siden importen skjedde uavhengig av disse. Furunkulose er i dag ikke et problem i norsk oppdrett som følge av gode vaksiner. På 1970-tallet da smolten ble innført var EØS-avtalen knapt nok tiltenkt, og åpning for import må helt og holdent oppfattes som en ønsket nasjonal avgjørelse og politikk.

21.3.5. Avsluttende merknader (landbruk)

4. avsnitt – igjen omtales mattrygghet og veterinære forhold som om de først ble innført i 1998. Som allerede kommentert tidligere, er dette en liten misforståelse av mat- og veterinæravtalen. Mange av rettsreglene som angår mattrygghet og dyrehelse ble innført allerede i 1994, i 1998 ble avtalen utvidet med hovedsakelig endrete grensekontrollregler.